

مقایسه آموزشهای حضوری و غیر حضوری دانشجویان کتابداری و اطلاع‌رسانی

زهرا ابادری^۱ و لیلا نعمتی انارکی^۲

چکیده

زمینه و هدف: با توجه به انفجار جمعیت و افزایش روز افزون متقاضیان آموزش و نیز گسترش سریع فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات، سیستمهای آموزش حضوری به تنهایی پاسخگوی نیازهای متقاضیان نیستند، از این رو به منظور پاسخگویی مؤسسات آموزشی به نیازهای جامعه و اشتیاق افراد، آموزشهای غیرحضوری (پیام نور) گسترش یافت.

این مقاله ضمن تعریف مفهوم آموزش از راه دور به مقایسه آموزشهای حضوری و غیرحضوری در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی می‌پردازد.

روش بررسی: روش پژوهش حاضر پیمایشی - تحلیلی و از نوع کاربردی است. برای گردآوری اطلاعات از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای استفاده شد و پرسشنامه تهیه شده در اختیار دانشجویان دانشگاههای دولتی سطح شهر تهران و دانشجویان دانشگاه پیام نور مراکز استانهای ایران که برابر ۳۸۴ نفر بودند، قرار گرفت. پرسشنامه

۱. دکترای کتابداری و اطلاع‌رسانی، عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی.
۲. کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی.

توزیع شده بین دانشجویان حضوری شامل ۳۴ سؤال بسته و پرسشنامه توزیع شده بین دانشجویان غیر حضوری شامل ۳۸ سؤال بسته بود. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روشهای آمار توصیفی و روشهای آمار استنباطی t -استودنت، فریدمن، ضریب همبستگی اسپیرمن و همچنین آزمون کای دو در جداول توافقی برای بررسی رابطه بین متغیرها و از نرم‌افزار آماری SPSS برای تحلیل داده‌ها استفاده شد.

یافته‌ها: یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که ۵/۵۵ درصد از دانشجویان دانشگاه پیام نور به علت عدم پذیرش در سایر دانشگاهها وارد این دانشگاه شده‌اند. دانشجویان دانشگاه پیام نور بیشتر از دانشجویان دانشگاههای دولتی مشغول به کار هستند. کمتر از نیمی از دانشجویان دانشگاه پیام نور (۴/۴۴ درصد) از شیوه آموزشی خود رضایت دارند که این میزان در دانشجویان دانشگاههای دولتی ۶۹ درصد می‌باشد. دانشجویان دانشگاههای پیام نور از امکانات رفاهی، فضای آموزشی و خدمات آموزشی نارضایتی بیشتری نسبت به دانشجویان دانشگاههای دولتی دارند. رسانه غالب در هر دو نظام آموزشی منابع چاپی می‌باشد. میزان رضایت از توانایی اساتید در تدریس در هر دو نظام آموزشی در حد متوسط بوده و اساتید در دانشگاههای دولتی نسبت به دانشگاه پیام نور از تکنولوژیهای آموزشی بیشتر استفاده می‌نمایند.

نتیجه‌گیری: نتایج نشان می‌دهد که میزان رضایت دانشجویان حضوری از شیوه آموزشی خود بیشتر از دانشجویان غیر حضوری (پیام نور) می‌باشد. به کارگیری بیشتر تکنولوژیهای آموزشی و مواد کمک درسی، و نیز تجهیزات و امکانات، می‌تواند در افزایش میزان رضایت دانشجویان پیام نور تأثیرگذار باشد.

کلید واژه‌ها: آموزش حضوری، آموزش غیر حضوری، دانشجویان کتابداری و اطلاع رسانی.

مقدمه:

در عصر ما با توجه به انفجار جمعیت و افزایش روزافزون متقاضیان آموزشی از جمله آموزش عالی و نیز پیشرفت و گسترش علم و تکنولوژی، نظامهای سنتی آموزش به تنهایی پاسخگوی نیازهای متقاضیان نیستند. به همین جهت و به منظور پاسخ به نیازهای جامعه می‌بایست تحولی اساسی در نظام آموزشی ایجاد

می‌شد. بر این اساس توجه برنامه ریزان آموزشی به سیستم «آموزش از راه دور» جلب شد.^۱

آموزش از راه دور اصطلاحی است که برای یادگیری غیرحضوری به کار برده می‌شود و راهکار مناسبی برای پاسخگویی به نیازهای آموزشی افرادی است که تحت تأثیر عوامل بازدارنده، نظیر کمبود وقت، دوری راه، گرفتاریهای شغلی و مسؤلیتی، محدودیتهای اجتماعی- فرهنگی و نظایر آن، قادر به حضور فیزیکی در کلاس درس نمی‌باشند.^۲ این نوع آموزش طی قرون متمادی در اشکال گوناگون رایج بوده است.

در این شیوه نیازی به حضور فیزیکی فراگیران در همان مکان آموزش‌دهندگان نیست.^۳ تحولات و پیشرفتهای فناوری در شیوه‌های آموزشی کشورهای مختلف، سبب ایجاد تغییراتی شگرف در این نوع آموزش و پیدایش الگوهای متنوع یادگیری و یاددهی گشته است.^۴ عمر آموزش از راه دور به عقیده بعضی از صاحب نظران به زمان افلاطون و شاگرد او می‌رسد.^۵

اولین شکل کلاس درس از راه دور، دو قرن پیش به صورت مکاتبه‌ای بوده و اولین آموزش مکاتبه‌ای و مبادله منابع آموزشی از طریق پست در سال ۱۷۲۸ انجام گرفته است. شروع فعالیتهای شورای جهانی آموزش از راه دور (DETC) در واشنگتن به دهه‌های واپسین قرن ۲۰ باز می‌گردد.^۶ در سال ۱۸۴۰، ایساک پیتمن، درس کوتاه نویسی را در انگلستان از طریق مکاتبه‌ای تدریس کرد، تا اینکه در دهه

۱. حسن‌زاده، م، ۱۳۸۱، امکان‌سنجی آموزش از راه دور از طریق اینترنت در رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی در ایران، استاد راهنما علی شکویی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه تربیت مدرس.
۲. آبراهام، الف، ۱۳۷۶، کتابخانه‌ها و آموزش از راه دور، ترجمه کیانی خوزستانی، ح. فصلنامه کتاب، ص ۱۲۵-۱۳۳.

3. Walker, S. L., 2005, Development of the distance education learning environments survey (DELES) for higher education. The Texas journal of distance learning, Vol. 2, No. 1, p.1-16.

۴. بروور، الف، د، ۱۳۸۲، به سوی یادگیری بر خط (الکترونیکی)، ترجمه مشایخ، ف، بازرگان، ع. تهران: آگه، ص ۴۲-۴۳.

5. Holmberg, B., 1987, The development of distance education research, the American journal of distance education, Vol. 1, No.3, p. 16-23.

۶. حسن‌زاده، م، ۱۳۸۳، نقش اینترنت در آموزش از راه دور کتابداری و اطلاع‌رسانی، گزیده مقالات سراسری اینترنت و کاربرد آن در کتابخانه، تهران: دبیزش، ص ۱۰۶.

۱۹۷۰ دانشگاه آزاد بریتانیا در انگلستان تأسیس شد و تحولی بزرگ در آموزش از راه دور پدید آورد.^۱ از سال ۱۹۰۰ آموزش از راه دور به صورت رسمی و منسجم رونق گرفت.^۲ این شیوه آموزشی مکمل آموزش چهره به چهره می‌باشد.^۳ آموزش از راه دور در کتابداری عملاً از سال ۱۸۸۸ شکل گرفت، یعنی زمانی که ملویل دیویی از دانشکده آلبانی خواست که دوره‌های مکاتبه‌ای برای کتابداران کتابخانه‌های کوچک و تخصصی تشکیل دهد.^۴

در سال ۱۹۲۳ مدرسه مکاتبه‌ای کتابداری امریکا تأسیس شد.^۵ در تحقیقی که در سال ۱۹۸۹ در حوزه آموزش از راه دور کتابداری انجام شد، به نکات مهمی از جمله مسائل مالی آموزش از راه دور و نگرانی ناشی از منزوی بودن دانشجویان و مدرسان برمی‌خوریم. در سال ۲۰۰۵ پژوهشی در زمینه گسترش خدمات کتابخانه‌ای انجام شد و به استانداردهای کتابخانه‌های تحقیقاتی (ACRL) برای کتابخانه‌های دانشکده‌های آموزش از راه دور اشاره نمود.^۶

در کنفرانس ۲۰۰۶ ایفلا، آموزش از راه دور به عنوان یک پروسه مستمر در طول زندگی نگریسته شده است.^۷ او در سال ۲۰۰۶ تحقیقی را با هدف افزایش سطح

1. www.Cdlp/adult learning activities (2007/05/06)

۲. ظلی، ش، ۱۳۸۳، نقش رسانه‌های آموزشی بر یادگیری از نظر دانشجویان دانشگاه پیام نور (مرکز تهران)، استاد راهنما داریوش نوروزی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، دانشکده علوم اجتماعی و روان‌شناسی، ص ۸۷

3. Pearson, J. & Trinidad, s., 2005, OLES: An instrument for refining the design of e- learning environments. *Journal of computer assisted learning*, 21, p. 396-404.

۴. ساکچاناند، ج، آموزش از راه دور در حوزه کتابداری و اطلاع رسانی در منطقه آسیا و اقیانوسیه، ترجمه پریرخ، م. گزیده مقالات ایفلا، ۱۹۹۸. زیر نظر حری، ع. به همت و ویراستاری ارجمند، ت. تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۹، ص ۹۷.

5. Ruksasuk, N., 1999, Library and information science education in Thailand in the next decade. 65th IFLA council and general conference.

6. Latham, C., 2005, Exploring the guidelines for library services to distance education programs, Dissertation of Texas Woman's University. available at <http://proquest.umi.com/dissertations> (2007/06/13)

7. Ghosh S.B., Sevukan R. 2006, Lifelong learning for LIS teachers and educators through open and distance learning: A case study of india, *IFLA Journal*, available at www.IFLA.org/IV/ifla72/index.htm (2006/06/02)

سواد از طریق آموزش از راه دور و کاربرد تکنولوژی‌های مختلف در کشور هند انجام داد.^۱

در سال ۲۰۰۶ پژوهشی در زمینه مقایسه روش‌شناسی یادگیری از راه دور در مقابل یادگیری رو در رو انجام شد که نتایج آن چنین بیان کرد که آموزش رو در رو به وسیله بسیاری از افرادی که تنها به دنبال برقراری ارتباط با دوستان و اساتید خود هستند ترجیح داده می‌شود.^۲ اخیراً پژوهشهایی در زمینه میزان رضایت دانشجویان آموزش از راه دور^۳ و نقش تکنولوژیهای اطلاعاتی و ارتباطی در توسعه و گسترش آموزش از راه دور انجام شده است.^۴ آموزش از راه دور برای اولین بار در ایران در سال ۱۳۵۰، توسط دانشگاه ابوریحان بیرونی در قالب آموزشهای مکاتبه‌ای آغاز شد.^۵ یک سال بعد از تأسیس دانشگاه ابوریحان، دانشگاه آزاد آن زمان با توجه به نیاز جامعه، در مقطع کارشناسی، کار خود را آغاز کرد که تا سال ۱۳۵۵ به تربیت ۶ هزار دانشجو به روش مکاتبه‌ای پرداخت، ولی در اوایل پیروزی انقلاب فعالیت آن متوقف شد.^۶ در سال ۱۳۶۶، دانشگاه پیام‌نور با هدف ادامه آموزشهای مکاتبه‌ای آغاز به کار کرد.^۷ با توجه به گسترش و توسعه فعالیتهای جهانی مربوط به آموزش از راه دور در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی، خصوصاً در کشورهای پیشرفته غربی و حتی بسیاری از کشورهای منطقه آسیا و اقیانوسیه، مقایسه نظامهای آموزشی حضوری و غیرحضوری به منظور شناخت نقاط قوت و ضعف آنها ضرورت دارد.

1. Rao, S., 2006, Distance education and the role of IT in india, The electronic library, Vol.24, No.2,p. 225-236.

2. Barroso,J., 2007, Predicting student satisfaction in distance and learning environment, Turkish online journal of distance education -TOJDE, Vol.8, No.2,p. 113-119.

3. Sahin, I., 2007, Predicting student satisfaction in distance and learning environment, Turkish online journal of distance education -TOJDE, Vol.8,No.2,p. 113-119.

4. Casal, C. R., 2007, ICT for education and development, Journal of information, Vol. 9, No. 4, p. 3-9.

۵. ملک افضلی، ف، ۱۳۸۳، تاریخچه آموزش از راه دور در جهان، پیک نور، سال اول، شماره یک، ص ۸۶-۸۸

6. Hedayati Azari, A., 2000, A study on access on quantitative obmects of PNU in higher education of Iran, [online] available at: <http://www.Ignou.ac.ir>(2 sep. 2005)

۷. وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ۱۳۸۵، دفترچه راهنمای انتخاب رشته‌های تحصیلی برای دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی، تهران: وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، سازمان سنجش آموزشی کشور.

هدف از این پژوهش مقایسه خصوصیات فردی دانشجویان در دو نظام آموزشی، مقایسه امکانات و تجهیزات کتابخانه‌ای، مقایسه میزان استفاده اساتید و دانشجویان از فناوری اطلاعات و رسانه‌های آموزشی در امر تدریس و یادگیری، و در نهایت شناسایی عوامل مؤثر در میزان رضایت و عدم رضایت دانشجویان در دو نظام آموزش حضوری و غیر حضوری می‌باشد. در نهایت هدف آن است که با شناسایی این عوامل سطح کیفی خدماتی که ارائه می‌شود بهبود یابد و راهکارهایی برای برنامه‌ریزان و سیاستگذاران آموزشی جهت بهینه‌سازی برنامه‌ها و مشاوره‌های آموزشی ارائه گردد، زیرا آموزش از راه دور در حال حاضر با استفاده از امکانات کامپیوتری و ماهواره‌ای، نه فقط به عنوان آموزشی برای همه، بلکه به عنوان «آموزش برای نسل فردا» نیز مطرح است.

روش بررسی:

پژوهش حاضر از نوع پیمایشی - تحلیلی و از نوع کاربردی است. برای گردآوری اطلاعات از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای استفاده شد و پرسشنامه تهیه شده در اختیار کلیه دانشجویان سال آخر مقطع کارشناسی رشته کتابداری مشغول به تحصیل در دانشگاه‌های دولتی سطح شهر تهران و دانشگاه‌های پیام نور مراکز استانهای ایران که در سال ۸۵-۸۶ مشغول به تحصیل بودند قرار گرفت که ۳۸۴ نفر بودند. تحقیق حاضر طی ۶ ماه انجام شد و ابزار گردآوری داده‌ها دو پرسشنامه با سؤالات بسته بود که پرسشنامه‌ها در دو گروه آموزش حضوری (۳۴ سؤال) و غیرحضوری (۳۸ سؤال) با ابعادی تقریباً مشابه طراحی گردید که شامل مشخصات دانشجویان، وضعیت اشتغال، رضایت از شیوه آموزشی، وضعیت استفاده از فناوری اطلاعات و رسانه‌های آموزشی توسط دانشجویان در یادگیری، میزان استفاده اساتید از فناوری اطلاعات و رسانه‌های آموزشی در امر تدریس، وضعیت امکانات آموزشی و رفاهی و کتابخانه می‌باشد. برای سنجش روایی پرسشنامه از روش اعتبار محتوا استفاده شد. نتایج ضریب آلفای کرونباخ نیز پایایی پرسشنامه را برای تک تک ابعاد و کل سؤالات پرسشنامه مورد تأیید قرار داد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، با بهره‌گیری از نرم‌افزار SPSS، از روشهای آمار توصیفی - استنباطی که شامل آزمونهای پارامتری و ناپارامتری می‌باشد استفاده شد.

یافته‌ها:

نتایج نشان می‌دهد که در پاسخ به سؤال اول پژوهش (وضعیت دانشجویان از نظر متغیرهایی مانند سن، جنسیت...) ۷۰/۵ درصد دانشجویان پیام نور و ۷۱/۳ درصد دانشجویان دانشگاه‌های دولتی دختر هستند و از میان کل دانشجویان دو نظام آموزش، ۶۹ درصد دانشجویان غیرحضوری و ۸۹/۱ درصد دانشجویان حضوری مجرد هستند. توزیع سنی دانشجویان در نظام غیرحضوری ۶۸/۲ درصد دانشجویان بین سنین ۲۴ تا ۲۶ سال هستند و در بین دانشجویان غیرحضوری ۷۳ درصد بین ۲۴ تا ۲۶ سال سن دارند. از بین دانشجویان پیام نور ۳۸/۳ درصد شاغل هستند، در حالی که در نظام حضوری ۲۰/۷ درصد دانشجویان مشغول به کار هستند. از میان شاغلین پیام نور ۴۸ درصد به صورت پاره وقت و ۵۱ درصد به صورت تمام وقت و در میان دانشجویان شاغل دانشگاه‌های حضوری ۸۸/۹ درصد به صورت پاره وقت و ۱۱/۱ درصد به صورت تمام وقت مشغول به کار می‌باشند. در نهایت، هزینه تحصیلی ۶۱/۷ درصد دانشجویان غیرحضوری و ۸۲/۸ درصد دانشجویان حضوری توسط خانواده‌ها تأمین می‌شود.

در پاسخ به دومین سؤال پژوهشی، مبنی بر اینکه میزان استفاده دانشجویان از فناوری اطلاعات و رسانه‌های آموزشی برای یادگیری دروس در دو نظام آموزشی چگونه است، نتایج تحقیق نشان داد که منابع چاپی در هر دو نظام آموزشی بیشترین استفاده را دارد؛ ۷۲/۸ درصد دانشجویان غیرحضوری و ۵۷/۵ درصد دانشجویان حضوری به میزان خیلی کم از وسایل صوتی - تصویری استفاده می‌کنند. رادیو با ۰/۸ درصد استفاده بین دانشجویان غیرحضوری و ۲/۳ درصد میان دانشجویان حضوری کمترین استفاده را داشت و سایر وسایل، همانند اینترنت، کامپیوتر، تلویزیون و سمینارها، در حد متوسط استفاده می‌شد.

در پاسخ به سؤال سوم پژوهش، مبنی بر اینکه میزان استفاده اساتید از فناوری اطلاعات و رسانه‌های آموزشی جهت آموزش به دانشجویان در دو نظام آموزشی چگونه است، نتایج نشان می‌دهد که ۸/۴ درصد دانشجویان غیرحضوری بیان کردند که اساتید آنها از CDهای آموزشی و نوارهای ویدیویی به میزان زیاد و ۲۲/۲ درصد در حد متوسط استفاده می‌نمایند. در دانشگاه‌های دولتی تهران ۱۱/۵ درصد، میزان

استفاده اساتید از CDهای آموزشی و نوارهای ویدیویی را در حد زیاد و ۳۷/۹ درصد در حد متوسط بیان کردند. ۱۵/۷ درصد دانشجویان غیرحضوری و ۲۹/۹ درصد دانشجویان حضوری استفاده اساتید از منابع الکترونیکی را در حد متوسط بیان کردند ۲۹/۱ درصد اساتید دانشگاه پیام نور و ۳۹/۱ درصد اساتید دانشگاههای دولتی تهران از کامپیوتر و نرم افزارهای مرتبط در حد متوسط استفاده می کردند.

در پاسخ به چهارمین سؤال پژوهش، مبنی بر اینکه آیا بین امکانات کتابخانه‌ای در دو نظام آموزش حضوری و غیرحضوری تفاوتی وجود دارد، نتایج نشان داد که تمامی دانشگاههای مورد بررسی دارای کتابخانه هستند، ولی از نظر منابع کتابخانه‌ای فقط ۱۸ درصد در دانشگاه پیام نور، منابع کتابخانه‌ای را کافی دانستند، در حالی که در دانشگاه دولتی این میزان ۳۵/۶ درصد بود. از نظر تجهیزات تکنولوژیکی کتابخانه ۵۴/۴ درصد دانشجویان غیرحضوری بیان کردند که این تجهیزات کافی نمی‌باشند، در حالی که در کتابخانه‌های دانشگاههای دولتی ۲۰/۷ درصد، تجهیزات کتابخانه‌ای را مناسب و ۴۰/۸ درصد، در حد قابل قبولی دانستند. ۲۴/۱ درصد دانشجویان غیرحضوری و ۶۳/۲ درصد دانشجویان حضوری امکان استفاده از اینترنت را در کتابخانه دانشگاه خود دارند. در نهایت، بررسیها در مورد دانش کافی کتابداران برای رفع نیاز اطلاعاتی دانشجویان نشان داد که ۲۵/۳ درصد دانشجویان غیرحضوری اطلاعات کتابداران را مناسب دانسته‌اند، در حالی که ۲۸ درصد دانشجویان حضوری ادعا نمودند که کتابداران سواد اطلاعاتی کافی در رفع نیاز اطلاعاتی دانشجویان را ندارند.

در پاسخ به پنجمین سؤال پژوهش، مبنی بر اینکه آیا بین میزان رضایت از کادر آموزشی و اساتید در دو نظام آموزشی تفاوت وجود دارد، نتایج نشان داد که در میان دانشجویان غیرحضوری، ۳۱ درصد، از کادر آموزشی ناراضی هستند و تنها ۱۴/۹ درصد رضایت دارند، در حالی که در بین دانشجویان حضوری ۵۵/۲ درصد آنها تا حدودی از نحوه پاسخگویی کادر آموزشی راضی هستند. در دانشگاه پیام نور ۴۵/۶ درصد میزان توانایی اساتید در درس تخصصی را در حد زیاد ارزیابی کردند که این میزان در دانشگاه دولتی ۴۱/۴ درصد می‌باشد. ۲۱/۱ درصد دانشجویان پیام نور میزان رضایت خود از شیوه تدریس اساتید را در حد زیاد بیان نمودند که در دانشگاه دولتی

۲۷ درصد دانشجویان تا حد زیادی از این شیوه تدریس رضایت داشتند. در کل، میزان رضایت در هر دو گروه در حد متوسط به پایین است.

در پاسخ به آخرین سؤال پژوهش، مبنی بر اینکه چه عواملی در میزان رضایت و عدم رضایت دانشجویان در دو نظام آموزشی تأثیرگذار است، نتایج نشان داد که ۴۴/۴ درصد دانشجویان غیرحضور و ۶۹ درصد دانشجویان حضوری از شیوه آموزشی خود راضی هستند و دلایل نارضایتی آنها به این شرح است: در دانشگاههای پیام نور به ترتیب ۵۴/۵ درصد دانشجویان غیرحضور از شیوه مشاوره و آموزش اساتید خود، ۴۹ درصد از شیوه عملکرد کادر آموزشی، ۴۷/۶ درصد از کمبود منابع دیداری - شنیداری، ۴۴/۸ درصد از برنامه ریزی آموزشی، ۳۷/۲ درصد از فضای آموزشی نامناسب، ۳۵/۹ درصد از خدمات کتابخانه‌ای نامناسب و منابع و کتب درسی، بیشترین میزان نارضایتی را دارند. در دانشگاههای دولتی تهران ۵۹/۳ درصد دانشجویان از شیوه مشاوره و آموزش اساتید، ۵۷/۴ درصد از برنامه ریزی آموزشی و ۴۸/۱ درصد از شیوه عملکرد کادر آموزشی ناراضی هستند، در حالی که درصد کمتری از دانشجویان حضوری از امکانات رفاهی نارضایتی دارند.

در مقایسه تک تک عوامل نیز مشاهده می‌شود که دانشجویان غیرحضور دانشجویان پیام نور در مورد امکانات رفاهی، فضای آموزشی و خدمات کتابخانه‌ای، نارضایتی بیشتری نسبت به دانشجویان حضوری دارند. در مقابل، دانشجویان حضوری دانشگاههای دولتی تهران به میزان بیشتری، نسبت به دانشجویان غیرحضور، از شیوه مشاوره و آموزش اساتید و برنامه ریزی آموزشی ناراضی هستند.

بحث و نتیجه گیری:

در بررسی فرضیه پژوهش، مبنی بر اینکه میزان رضایت دانشجویان حضوری از شیوه آموزشی خود نسبت به دانشجویان غیرحضور بیشتر است، بررسی توصیفی مسأله نشان داد که در بین دانشجویان غیرحضور ۴۴/۴ درصد از شیوه آموزش از راه دور راضی هستند و ۵۵/۶ درصد دانشجویان صراحتاً اعلام نموده‌اند که از این شیوه ناراضی هستند. در مورد دانشجویان حضوری، از بین ۱۷۴ دانشجوی

حضوری مورد بررسی، ۶۹ درصد آنها اعلام نموده‌اند که از شیوه آموزشی خود راضی هستند.

به منظور بررسی تحلیلی در این زمینه از آزمون آماری کای دو استفاده شد که طبق نتایج به دست آمده، فرض صفر آماری رد شد. رد فرض صفر بدین معناست که نسبت دانشجویان حضوری و غیرحضوری راضی و ناراضی با هم برابر نبوده و با توجه به اینکه نسبت دانشجویان حضوری راضی بیش از دانشجویان غیرحضوری می‌باشد، لذا می‌توان ادعا نمود که میزان رضایت دانشجویان حضوری بیشتر از دانشجویان غیرحضوری است و در نتیجه فرضیه پژوهش مورد تأیید قرار می‌گیرد. با توجه به یافته‌های نتایج، موارد زیر پیشنهاد می‌شود:

۱. در دانشگاهها، خصوصاً برای دانشجویان حضوری، شیوه‌های مشاوره و آموزش اساتید اصلاح و سعی در بهبود روشهای آموزشی گردد.
۲. سیاستهای برنامه‌ریزی آموزشی با دقت عمل بیشتری دنبال شود.
۳. در بهبود امکانات رفاهی و فضای آموزشی و منابع و تجهیزات کتابخانه‌ای، خصوصاً برای دانشجویان غیرحضوری تلاش شود.
۴. رؤسای دانشگاهها به ارزیابی شیوه عملکرد کادر آموزشی در جهت بهبود آن پردازند.
۵. کتابخانه‌ها به خرید منابع دیداری - شنیداری و کمک آموزشی ترغیب شوند.

تصحیح و توضیح

در شماره ۴۹ - ۵۰ مجله میراث شهاب، مقاله‌ای با عنوان سفرنامه «ابن الشیخ» منتشر شده بود که اشکالات متعددی داشت. از جمله اینکه آنچه در مقدمه این سفرنامه آمده بود، یکسره رونویسی از کتاب فهرست کتابخانه اهدائی آقای سید محمّد مشکوة به کتابخانه دانشگاه تهران است (تهران، دانشگاه تهران، ۱۳۳۲، جلد دوم، صفحه ۵۹۱ - ۵۹۳). نکته دیگر اینکه آنچه در پاورقی اول و دوم مجله آمده (ص ۱۷۶)، نظر فهرست‌نویس دانشگاه است و نه مجله. اشکالات دیگری نیز در مقاله مزبور وجود دارد که امید است خوانندگان محترم اغماض بفرمایند.

میراث شهاب